

Gespreksleidraad PTA

Praktijkgericht programma D&P

Aan de hand van dit document kun je als team met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA voor het praktijkgericht programma D&P. De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op programmaniveau. Bij elke vraag is ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA bruikbaar voor een brede vmbo-school met alle leerwegen en een PTA bruikbaar voor een brede scholengemeenschap (theoretische leerweg, havo, vwo). Sommige antwoorden zijn uitwisselbaar.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA voor het praktijkgericht programma D&P?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
<p>We hebben een gevarieerd aanbod van beroepsgerichte programma's en bieden in bb en kb veel keuzevakken aan. Leerlingen hebben bij ons ook echt iets te kiezen en hebben daar positieve ervaringen mee. De praktijklokalen zijn goed ingericht en we besteden bovengemiddeld veel tijd aan de praktijk. Wij vinden het belangrijk dat ook leerlingen in de nieuwe leerweg in ruime mate praktische vaardigheden op niveau kunnen oefenen, de praktijklokalen kunnen gebruiken en iets te kiezen hebben. Daarom hebben we in het praktijkgerichte programma ruimte ingebouwd voor keuzevakken. Leren kiezen zien wij als onderdeel van het praktijkgerichte programma.</p>	<p>In de onderwijsvisie van de school speelt talenten ontdekken en talenten ontwikkelen een belangrijke rol. Om die reden zorgen we dat we een zeer gevarieerd aanbod hebben van realistische en praktische activiteiten waaruit leerlingen keuzes kunnen maken. We stemmen daarover af met onze externe partners in onze nabije omgeving. Dit zijn onder andere bedrijven, instellingen, stichtingen, (buurt- en wijk) verenigingen. We zorgen ervoor dat de opdrachtgevers hun opdrachten introduceren. Zo gaat een opdracht veel meer leven bij leerlingen.</p>

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
<p>Het praktijkgerichte programma D&P is handelingsgericht geschreven, leerlingen leren door 'doen'. Dit betekent dat onze toetsing ook praktisch is. Omdat we werken met praktische en realistische opdrachten van externe opdrachtgevers leggen we in onze toetsen de nadruk op de praktijkgerichte vaardigheden.</p>	<p>Als school willen we leerlingen een actieve rol geven in hun eigen leerproces. Dat betekent dat we veelal formatief werken. Het praktijkgerichte programma is gericht op het uitvoeren van praktische en levensechte opdrachten binnen en buiten de school. Hierbij laat de leerling zien dat hij de benodigde kennis en praktijkgerichte vaardigheden kan toepassen in de context van een praktische/levensechte opdracht binnen een werkveld. Leerlingen leggen hun ontwikkeling vast om deze zichtbaar te</p>

	<p>maken en presenteren wat ze hebben bereikt. Het proces is daarbij ook van belang. Dit sluit aan bij de wijze waarop we in de onderbouw werken.</p>
--	---

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter en kent daarom een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
<p>We spreiden de toetsen over leerjaar 3 en leerjaar 4. Binnen het aanbod van de school moeten leerlingen in het praktijkgerichte programma D&P keuzemogelijkheden hebben tussen verschillende werkvelden. In het PTA worden alle werkvelden benoemd waarbij aangegeven wordt dat leerlingen er minimaal zes kiezen waarbinnen ze opdrachten uitvoeren. Alle eindtermen worden getoetst. Daarnaast is er één grote meesterproef aan het eind van leerjaar 4. Zo hebben leerlingen verspreid over leerjaar 3 en leerjaar 4 zeven toetsmomenten en zijn alle eindtermen in een SE getoetst.</p>	<p>In ons PTA hebben we voor klas 3 en 4 een aantal grote praktische en realistische opdrachten opgenomen. Alle eindtermen komen zo aan de orde. Toetsen doen we zo veel mogelijk praktisch, losse kennistoetsen proberen we te voorkomen.</p>

4. Wat is de gezamenlijke visie van het team op het praktijkgericht programma D&P? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
<p>We vinden het belangrijk dat leerlingen een goede en liefst een beargumenteerde vervolgkeuze kunnen maken en vol vertrouwen een volgende stap kunnen zetten in hun ontwikkeling. Om die reden willen we leerlingen in de volle breedte in aanraking laten komen met verschillende werkvelden als afspiegeling van de maatschappij. Daar hoort bij dat we leerlingen uitdagen om na te denken over de wereld om hen heen, waarden van anderen verkennen en eigen waarden onderzoeken, verhelderden en verwoorden. In het PTA staan meerdere opdrachten die bij dit gedachtengoed horen.</p>	<p>We willen de horizon van leerlingen verruimen en stimuleren leerlingen kennis te maken met werkvelden en werkprocessen waar ze nog minder mee bekend zijn. We willen leerlingen zo veel mogelijk echte ervaringen bieden. Dat betekent dat alle leerlingen stage lopen met een opdracht die in het PTA is opgenomen. We vinden het belangrijk dat leerlingen keuzes leren maken, hun kwaliteiten leren ontdekken en voorkeuren kunnen communiceren. LOB is daarmee flink geborgd in het PTA.</p>

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
We gebruiken in elk geval het examenprogramma van het praktijkgericht programma D&P zoals dat op examenblad.nl gepubliceerd wordt. Daarnaast maken we gebruik van de informatie in de digitale Handreiking van SLO. Ook laten we ons inspireren door PTA's van andere scholen Voor Lob gebruiken we een methode.	We gebruiken in elk geval het examenprogramma van het praktijkgericht programma D&P zoals dat op examenblad.nl staat. Ook gebruiken we de informatie in de digitale Handreiking van SLO. Die geeft inspiratie voor schoolspecifieke uitwerkingen. De concretisering van het PTA realiseren we met onze externe partners.

6. Het examenprogramma bestaat uit zes domeinen:
- A. Praktijkgerichte vaardigheden
 - B. Werken in opdracht van een externe opdrachtgever
 - C. Loopbaanontwikkeling
 - D. Werkvelden
 - E. Programmaspecifieke vaardigheden en kennis
 - F. Mondiale vraagstukken

Hoe komen deze domeinen in samenhang aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
Binnen iedere praktische en realistische opdracht komen verschillende eindtermen van het examenprogramma in samenhang, aan bod. Aan het eind van leerjaar 4 zijn dus alle eindtermen getoetst. Het gaat om praktijkgerichte algemene vaardigheden, systematisch werken, de werkvelden, programma specifieke kennis en vaardigheden en de mondiale thema's. LOB maakt een belangrijk onderdeel uit van alle opdrachten. Leerlingen bepalen zelf hoe zij de ontwikkeling van hun loopbaan inzichtelijk willen maken. Dat kan in de vorm van bijvoorbeeld een video, een collage, een verslag. Ook de keuze voor de vorm zegt iets over de interesse van de leerlingen	Leerlingen krijgen binnen zes werkvelden zes SE levensechte praktisch SE-toetsen. Uit het PTA blijkt dat met elke toets verschillende eindtermen getoetst worden. Domein B komt bij iedere toets aan de orde. Afhankelijk van de inhoud van de toets worden eindtermen uit de domeinen A, C, E en F getoetst. De eindtermen worden altijd in relatie tot elkaar getoetst. We toetsen geen losse eindtermen. Omdat we niet alle eindtermen uit E kunnen toetsen in levensechte praktische toetsen, kiezen we ervoor om bepaalde kennis en vaardigheden uit het E-domein los van de levensechte opdrachten te toetsen. Dat doen we door andere en kleinere 'praktische' toetsvormen. We toetsen in ons PTA ook schooleigen onderwijsdoelen

7. Hoe komt domein C Loopbaanontwikkeling en -begeleiding in het PTA aan bod?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
LOB is volledig geïntegreerd in het praktijkgerichte programma. Dat komt tot uiting doordat leerlingen wat te kiezen hebben en die keuze kunnen uitleggen. Daarnaast komen leerlingen veelvuldig in aanraking met externe opdrachtgevers. De praktische en realistische opdrachten helpen ook bij de loopbaanontwikkeling. Leerlingen kiezen zelf welke ervaringen zij in hun portfolio willen delen.	LOB vormt een rode draad binnen alle lessen op onze school en heeft niet alleen binnen het praktijkgerichte programma een plek in het onderwijs. Als school maken we gebruik van een LOB-dossier. Bij elk vak bepaalt de leerling zelf welke ervaringen en resultaten hij in de etalage wil zetten van zijn portfolio.

8. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
De toetsvormen sluiten aan bij het karakter van het programma. De essentie van het programma is dat leerlingen praktische en realistische activiteiten uitvoeren voor externe opdrachtgevers en kennis maken met werkzaamheden die in alle beroepssituaties kunnen voorkomen. Het gaat dan om activiteiten gericht op het verlenen van diensten, het maken van producten en het aansturen van processen. De leerling laat zijn kennis in de praktijk zien.	De toetsvormen doen wat ons betreft recht aan de verschillende onderliggende doelen van het praktijkgerichte examenprogramma D&P en hebben vooral een praktisch karakter. De variatie zit vooral in het type activiteiten gericht op producten, diensten en processen, in combinatie met de programmaspecifieke kennis en vaardigheden en de werkvelden. De finale is voor leerlingen een proeve van bekwaamheid.

9. In hoeverre past de gekozen wijze van beoordelen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
Wij toetsen leerlingen door praktische en realistische opdrachten van opdrachtgevers. Deze opdrachten zijn omvangrijk van aard en bevatten altijd verschillende exameneenheden van het praktijkgerichte programma D&P. Deze toetsen zijn summatief. Leerlingen leggen gedurende de twee leerjaren dat ze een praktijkgericht programma volgen een portfolio aan waarin ze hun groei binnen de algemene praktijkgerichte vaardigheden laten zien. Dit portfolio wordt eind leerjaar 4 beoordeeld met een portfolio eindgesprek.	We toetsen de vaardigheden door de opdrachten die leerlingen uitvoeren voor opdrachtgevers. We toetsen ook het proces. We integreren kennis in praktische opdrachten waardoor leerlingen de kennis in de praktijk toepassen. Kennistoetsen komen niet voor. Aan het eind van klas 4 werken we met een portfoliopresentatie waarin leerlingen hun eigen ontwikkeling presenteren aan de hand van uitgevoerde activiteiten in klas 3 en 4.

10. In je PTA mag je schooleigen onderdelen opnemen die niet in het examenprogramma staan. Wat zijn de overwegingen om hier wel/niet voor te kiezen?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
Omdat we met het praktijkgerichte programma ruim in de tijd zitten, bieden we structureel schooleigen onderdelen aan. We willen dat leerlingen ook echt iets te kiezen hebben. In het PTA houden we dit zo globaal mogelijk om in te kunnen spelen op de vraag van de leerling. We zijn in het PTA wel duidelijk over de doelen die vanuit het praktijkgerichte programma D&P behaald moeten worden. Ze worden allemaal genoemd.	Onze leerlingen werken vooral aan eindtermen die in het examenprogramma staan. We kiezen ervoor om geen extra onderdelen aan te bieden buiten het examenprogramma. De eindtermen die zijn beschreven komen in meerdere projecten terug zodat onze leerlingen 'meer oefenen met hetzelfde' en zo vaardigheden kunnen trainen

11. Hoe worden de SE-toetsen over de leerjaren van de bovenbouw verdeeld?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
Er zijn zes SE-toetsen: vier in leerjaar 3 en drie in leerjaar 4. De toetsen in leerjaar 3 tellen even zwaar mee als de toetsen in leerjaar 4.	Leerlingen zes levensechte praktisch SE-toetsen gespreid over leerjaar 3 en 4. Omdat we niet alle eindtermen uit E kunnen toetsen in levensechte praktische toetsen, kiezen we ervoor om bepaalde kennis en vaardigheden los van de levensechte opdrachten te toetsen. Dat doen we door andere en kleinere 'praktische' toetsvormen. Daarnaast toetsen we een klein aantal schooleigen onderwijsdoelen

12. Hoe wordt het PTA van het praktijkgericht programma D&P afgestemd met de PTA's van de andere vakken?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
Het praktijkgerichte programma D&P is bij uitstek een programma dat mogelijkheden biedt tot samenwerking. We maken graag gebruik van de praktijklokalen van andere vakken, we laten ons inspireren door de keuzevakken van de beroepsgerichte vakken en de werkvelden bieden heel veel aanknopingspunten afstemming te zoeken met avo-vakken. Met de mens en maatschappijvakken stemmen we af over vraagstukken in domein F.	We hebben jaarlijks één keer met een afvaardiging van elke sectie gezamenlijk overleg om de PTA's af te stemmen. Hieruit is bijvoorbeeld een samenwerking met de sectie Nederlands ontstaan over schriftelijke en mondelinge communicatie met een externe opdrachtgever.

13. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (breed vmbo)	Voorbeeld 2 (brede scholengemeenschap)
Elk jaar plannen we met het team een moment in maart om het hele PTA te evalueren en voeren we eventuele wijzigingen door. Daarna volgt een controle door de examencommissie, waarna het PTA soms ook nog wordt aangepast.	Binnen het bestuur hebben we een professionele leergemeenschap (PLG) van praktijkdocenten. In deze PLG wisselen we met collega's van twee andere scholen de PTA's en de ervaringen daarmee uit.